

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРЕДСТАВНИЦТВО У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Маковійчук А.І., студентка IV курсу

Чернівецького навчально-наукового інституту

НУ «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: Факас І.Б., к.ю.н., доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Чернівецького навчально-наукового інституту

НУ «Одеська юридична академія»

м. Чернівці, Україна

Стаття присвячена аналізу процесуальних аспектів представництва, їх реалізації, що є реальною можливістю забезпечити захист своїх прав та законних інтересів у суді для будь-якої категорії населення. Охарактеризовано умови та шляхи удосконалення реалізації права на представництво у цивільному судочинстві.

На сучасному етапі наша держава перебуває у досить складному становищі у зв'язку із агресією російської федерації. Однак, незважаючи на такі складні умови, Україна продовжує стрімко розвиватися і все більше визнаватися у міжнародному співтоваристві. На кінцевому етапі входження України до Європейського Союзу вкрай необхідно забезпечити реалізацію міжнародно-правових стандартів та основоположних прав, свобод та інтересів людини і громадянина, ключовим із яких є «право на судовий захист».

Конституція України проголошує, що кожен має право на професійну правничу допомогу [1]. Також низка нормативно-правових актів конкретизує таке право. Зокрема, відповідно до ст. 15 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), учасники справи мають право користуватися правничою допомогою [2]. Крім того, ЦПК України чітко встановлює коло

осіб, які можуть бути представниками: адвокат, законний представник, а під час розгляду спорів що виникають з трудових відносин, а також справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність [2]. Однак, як слушно зауважує Г.О. Світлична представники, які не мають статусу адвоката та не є фахівцями в галузі права, недоцільно включати до складу осіб, які надають правову допомогу, у зв'язку з тим, що в них відсутні знання у сфері юриспруденції і відповідно вони не можуть ефективно здійснювати цю функцію [7, с.214].

Законний представник - це особа, яка діє в ім'я і в інтересах іншої особи, виконуючи повноваження або представляючи її права та інтереси, відповідно до закону. До осіб, які можуть бути законними представниками відносять батьків, усиновлювачів, опікунів, тощо.

Адвокат - фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [3].

Варто зазначити, що правнича допомога у випадках, передбачених законом, може надаватися безоплатно. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» суб'єктами надання безоплатної первинної правничої допомоги в Україні є органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, центри з надання безоплатної правничої допомоги, спеціалізовані установи з надання безоплатної первинної правничої допомоги, утворені органами місцевого самоврядування з урахуванням потреб територіальної громади, юридичні особи приватного права, які мають право надавати правничу допомогу, залучені органами місцевого самоврядування у встановленому законом порядку, адвокати та інші фахівці у відповідній галузі права, залучені органами місцевого самоврядування у встановленому законом порядку [4].

Потреба в представництві зазвичай виникає тоді, коли особа відчуває, що не може самостійно вирішити складне юридичне питання або справу в

суді, що є цілком нормально [6]. Варто зазначити, що нормативного визначення представництва немає. На думку С.С. Бичкової, представництво – це процесуальна діяльність особи (представника) у межах наданих їй повноважень, спрямованих на захист суб'єктивних прав, свобод та інтересів іншої особи, яка бере участь у справі, від імені та в інтересах останньої [5, с. 14]. М. Й. Штефан розглядає представництво як процесуальну діяльність особи (представника, повіреного), спрямовану на захист суб'єктивних прав та захищених законом інтересів іншої особи, яка бере участь у справі, державних і громадських інтересів, а також сприяння судові у всебічному, повному і об'єктивному з'ясуванні обставин справи та постановленні законного й обґрунтованого рішення [8, с. 154].

Аналізуючи доктринальні підходи, доходимо до висновку, що представництво- це коли одна сторона (позивач або відповідач) уповноважує іншу особу, зазвичай адвоката, щоб він представляв її інтереси у судовому процесі. Представник може виконувати різні функції в цивільному процесі, такі як готувати та подавати процесуальні документи, доводити аргументи перед судом, ставити питання свідкам та багато інших завдань, пов'язаних з судовим процесом.

Відповідно до ст. 131-2 Конституції України, виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді [1]. Таке положення суперечить іншим нормам, адже відповідно до ст. 59 Конституції України, кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Можна простежити звуження конституційних прав, що є неприпустимо і вимагає відповідного законодавчого розв'язання.

Забезпечення права на представництво у цивільному судочинстві є важливим аспектом дотримання принципів цивільного процесу. Однак існує чимала кількість проблем реалізації цього права в сучасних умовах. Першим із них є високі судові витрати на представництво, адже послуги адвоката є досить недешеві. Не кожен громадянин може дозволити собі укласти договір про надання правової допомоги. Рівень безробіття зростає, заробітні плати-

низькі, а надання безоплатної правничої допомоги не завжди є ефективним і не всі мають на це право. Також центрів надання безоплатної правової допомоги на теренах нашої держави є невелика кількість, тому вважаємо, що доцільно було б збільшити їхню кількість.

Другою перешкодою є складний процес представництва. Як відомо, особи можуть брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво). Для багатьох людей правила і процедури судочинства можуть бути складними і заплутаними. Це вимагатиме додаткових знань для осіб, які мають представляти себе в суді. Для тих, хто вирішує представляти себе в суді, важливо забезпечити доступ до ресурсів, які допоможуть їм ефективно представляти свій інтерес, що може включати в себе доступ до форм та документів, навчальні матеріали. Слід зазначити, що система юридичної освіти в Україні ще не є достатньо досконалою і неповною мірою відповідає міжнародно-правовим стандартам. На нашу думку, слід удосконалити механізм співпраці з міжнародними адвокатами, особливо країн Європейського Союзу, що дозволить отримати досвід іноземної практики і запроваджувати найефективніші способи надання представництва у цивільному процесі.

Одним із ефективних напрямів удосконалення цивільного судочинства є заохочення використання альтернативних способів вирішення суперечок, таких як медіація, що може допомогти зменшити завантаженість судів і забезпечити більш доступні та швидкі способи вирішення справ. В більшості випадків при проведенні медіації сторони не залучають до справи представників, що значно економить час та кошти.

Отже, незважаючи на постійні реформи у законодавстві, інститут представництва у цивільному процесі ще не є досконалим та достатньо сформованим. Зокрема в конституційних нормах досі існують суперечності, що є неприпустимо для європейської держави. В сучасних умовах існує багато проблем, які перешкоджають забезпеченню права на представництво, до яких відносять: висока вартість послуг адвоката, належна якість

юридичних послуг, недосконалість системи безоплатної правової допомоги, складний процес представництва. Головним завданням для вирішення цих проблем є удосконалення законодавства, усунення суперечностей в законах та підвищити правову свідомість населення. Основним напрямом є зробити право на представництво більш доступним, дієвим та справедливим для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу та фінансових можливостей.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
4. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.
5. Бичкова С. С. Представництво в цивільному процесі України: законодавчі зміни. Цивільний процес на зламі століть : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю заснування каф. цив. процесу (м. Харків, 20–21 жовт. 2016 р.) / за заг. ред. К. В. Гуса-рова. Харків : Право, 2016. С. 13-15.
6. Поліщук М. Поняття та значення процесуального представництва в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8. 2020. С. 145.
7. Світлична Г. О. Представництво як форма надання правової допомоги в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-1 (1). С. 212-215.

8. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. М. Й. Штефан. Київ: Ін Юре, 2005. 624 с.